

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesine Yatan Bebeklerin Ebeveynlerinde Stres Düzeyi ve İlişkili Faktörler

The Stress level of parents of babies hospitalized and related factors in neonatal intensive care unit

Fadime KAYA^{1a}, Aylin KONTAŞ^{2b}, Gamzenur CİN^{3c}, Özge GÜMÜŞTEKİN^{4d}

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı Yenidoğan Yoğun Bakım Ünite'sinde (YYBÜ) yatarak tedavi gören bebeklerin ebeveynlerinde gelişen stres düzeyini ve bu stres düzeyini etkileyen ebeveyne ve bebeğe ait özellikleri belirlemektir. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma 1 Nisan 2019-1 Ekim 2020 tarihleri arasında Kars şehrinde bir devlet hastanesinin YYBÜ'sinde bebeği yatarak tedavi gören 236 ebeveynde, kesitsel olarak yürütülmüştür. Araştırma verileri "Ebeveyn Bilgi Formu", "YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar, ilişki-fark analizleri ve son aşamada Lojistik Regresyon Analizi uygulanmıştır. **Bulgular:** Ebeveynlerin yaş ortalaması 26.85±5.56'dır. Ebeveynlerin YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği toplam puan ortalaması 2.01±0.96'dır. Alt boyut puan ortalamaları "Görüntü ve Sesler" 1.61±1.16, "Bebeğin Görünümü ve Davranışları" 2.04±1.06, "Anne-Baba Rolü" 2.18±1.09 olduğu belirlenmiştir. Bebeğin doğum haftasının düşük olmasının anne baba stresinin önemli bir yordayıcı faktör (%17, p=0.011) olduğu belirlenmiştir. **Sonuç:** Mevcut çalışmada ebeveyn stres düzeyi ve düşük doğum haftasının ebeveyn stres düzeyinde risk faktörü olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonuçların belirlenmesi, hastanedeki sağlık çalışanlarının ebeveynlerin uyumunu ve başa çıkmasını kolaylaştırmasını sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Stres, Ebeveyn, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi.

ABSTRACT Objectives: The aim of this study was to determine the stress level and some characteristics of parents and babies that affect the parent's stress level in neonatal intensive care unit (NICU). **Methods:** The research was carried out in cross-sectional design. Total of 236 parents whose babies were hospitalized in a state hospital, neonatal intensive care unit in Kars between 01.06.2019-01.10.2020 attended the research. Data was collected from "The Parent Information Form" and the "YYBU Parent Stress Scale". Descriptive statistical methods, relationship and difference analysis, and finally Logistic Regression Analysis were used in the analysis of the data. **Results:** The average age of the parents is 26.85 ± 5.56 (18-46). The total score average of the parents of the YYBU Parent Stress Scale is 2.01 ± 0.96. The mean scores of the subscale were determined to be "Image and Sounds" 1.61 ± 1.16, "Baby Appearance and Behaviors" 2.04 ± 1.06, "Parent Role" 2.18 ± 1.09. It was determined that the low week of gestation of the baby is an important predictor (%17, p <0.05) of parental stress. **Conclusion:** In the present study, it was showed that parental stress level and low week of gestation are risk factors at parental stress level. Determination of these results can enable healthcare professionals in the hospital to facilitate parental adjustment and coping.

Key Words: Stress, Parent, Neonatal Intensive Care Unit

GİRİŞ

Bir çocuğun doğumu stresli bir yaşam durumudur. Bebeğin aileye katılması, aile için aile yaşamı, ortam ve sorumluluklara uyum ile sonuçlanır. Bebeğin erken doğması, hasta doğması ve Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi'ne (YYBÜ) yatırılması beklenmeyen ani bir durumdur ve travmatik stres düzeyine neden olabilir.¹⁻³ Bu durum ebeveynlerde duygusal ve davranışsal tepkilerin ortaya çıkmasına neden olabilir.¹ Normal şartlar altında ebeveyn-bebek bağlanma süreci doğumdan sonraki ilk birkaç gün içinde gerçekleşir ve ebeveynler ve yavruları arasında ömür boyu sürecek bir ilişkinin temelini oluşturur.⁴ Ebeveyn-bebek bağları, bebek erken doğduğunda veya bir yenidoğan yoğun bakım ünitesine kabul edilmesini gerektiren sağlık riskiyle karşı karşıya kaldığında etkilenir. Bu nedenle, ebeveynler kaçınılmaz olarak olumsuz psikolojik sonuçlardan, sağlıklı

ebeveyn-bebek bağlanmasının gelişiminin kesintiye uğramasından ve beklenen ebeveyn rollerindeki değişikliklerden muzdariptirler.^{5,6}

Yenidoğan Yoğun bakım ortamı ebeveynler için bir stres kaynağı olarak tanımlanmıştır. Yoğun bakım ünitesinde yatarak tedavi gören bebeği olan ebeveynlerde stres düzeyi bebeğe, ebeveynlere ve ortama dair bazı özelliklerden etkilenmiştir. Bebeğe ait özellikler, bebeğin doğum ağırlığı, bebeğin görünümü, davranışları ve hospitalizasyon süresidir.⁷⁻¹⁰ Ebeveynlere ait faktörler arasında ebeveyn yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, mesleği, ilk bebek deneyimi, çocuk sayısı, infertilite öyküsü ve tıbbi geçmiş yer almaktadır.^{7,8,11,12} Ortama ait faktörler ise ortam ve sestir.⁶

YYBÜ'nde ebeveynlerin tepkilerini etkileyen çevresel faktörler ebeveynlerin rollerini yerine getirmesini, tıbbi müdahale girişimlerini, üniteye çalışanlar ile ebeveynler

Geliş Tarihi/Received: 31.08.2021 Kabul Tarihi/Accepted: 19.10.2021

ORCID: 0000-0002-7352-0387^a, 0000-0003-2628-4710^b, 0000-0001-8258-2937^c, 0000-0002-7203-0175^d

¹Fadime KAYA, Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

²Aylin KONTAŞ, Hemşire. TC Sağlık Bakanlığı Kars Harakani Devlet Hastanesi

³Gamzenur CİN, Hemşire. Giresun Üniversitesi Prof. Dr. A. İlhan Özdemir Eğitim Araştırma Hastanesi

⁴Özge GÜMÜŞTEKİN, Öğretim Görevlisi. Ardahan Üniversitesi Posof Meslek Yüksekokulu

Yazışma Adresi/Correspondence: Fadime KAYA

E-posta: fadime36@hotmail.com

arasındaki iletişimi olumsuz etkileyebilir.² Hastanede yatan yüksek riskli bebeklerin ebeveynlerinin YYBÜ'ni nasıl algıladığına dair artan bilgi ve ayrıca bu tür ebeveynlerin gereksinimlerinin anlaşılması, yenidoğan yoğun bakım personelinin risk altındaki ebeveynleri tespit etmesine ve bu ihtiyaçları karşılamak ve aile işlevselliğini yükseltmek için müdahaleleri planlamasına olanak sağlayabilir.¹² Aynı zamanda ebeveyn ve bebeğe ait bazı özellikleri ve stres düzeyi ilişkisini bilmek, ebeveynlerin mental iyi oluşunu iyileştirmek için zamanında müdahalelerin geliştirilebilmesinde, ilgili ebeveyn ve bebek özelliklerine odaklanmaya yardımcı olabilir.^{11,12} Yukarıda verilen literatür doğrultusunda bu çalışmanın amacı YYBÜ'de yatarak tedavi gören bebeklerin ebeveynlerinin stres düzeyi ve stres düzeyini etkileyen ebeveyn ve bebeğe dair özellikleri belirlemektir.

Araştırma sorusu

- Yenidoğan yoğun bakımda bebeği yatan ebeveynlerde stres düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Yeri: Bu çalışma tanımlayıcı kesitsel desende yürütülmüştür. Araştırma 1 Nisan 2019-1 Ekim 2020 tarihleri arasında Kars ilinde bir devlet hastanesinin, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatarak tedavi gören ebeveynlerde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini hastanenin anne otelini kullanan yıllık ortalama 1000 ebeveyn oluşturmaktadır. Anne oteli yalnızca anneler tarafından kullanılmaktadır. Annelerin günlük gereksinimleri babalar refakatinde karşılanmaktadır. Yenidoğan yoğun bakım ünitesi ikinci düzeydir, 12 yataklıdır ve 16 hemşire çalışmaktadır. Verilerin toplandığı süreçte ortalama 1200 bebek yatarak tedavi almıştır. Araştırmada örnekleme hesabına gidilmemiştir. Veri toplama süresince örnekleme dâhil edilme kriterlerini karşılayan ebeveynler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Ebeveynlerin seçilmesinde olasılıksız örnekleme yöntemleri içerisinde yer alan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.¹³ Örnekleme dâhil edilme kriterleri; Araştırmaya gönüllü olarak katılmak ve yazılı

bilgilendirilmiş onam vermek, 18 yaş ve üzerinde olmak, okuryazar olmak, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen bebeği olmak ve hastanede 24 saatten fazla süre kalmış olmaktadır. Araştırmanın dışlama kriteri anketleri eksik doldurmak ve hastanede 28 günden fazla kalmış olmaktadır. Yedi katılımcı anketi eksik doldurduğu için örnekleme dâhil edilmemiştir. Araştırmanın örneklemini, 236 ebeveyn oluşturmuştur.

Çalışmaya başlamadan önce yerel Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığından (23/03/2019-43) etik kurul izni alınmıştır. Ardından kurum izni alınmıştır (16.04.2019). Araştırma kapsamındaki katılımcıların haklarının korunması için "Aydınlatılmış Onam" yazılı olarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırma verileri "Ebeveyn Bilgi Formu", "YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği" aracılığı yüz-yüze görüşülerek toplanmıştır. Veri toplama araçlarının yanıtlanması ortalama 10-15 sürmüştür.

Ebeveyn Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda^{1-3,7,8,10,11} hazırlanan bilgi formu katılımcıların sosyo-demografik (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışma durumu, yaşanılan yer), şimdiki /önceki gebelik özellikleri (tıbbi hastalık öyküsü, kaçınıcı gebeliği oldu, doğum şekli, gebelikte yaşanan fiziksel hastalık öyküsü, hastanede kalma süresi) ve bebeğe dair özellikleri (cinsiyet, doğum ağırlığı, doğum haftası ve anomali varlığı) değerlendiren 16 sorudan oluşmaktadır.

YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği: YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği'deki fiziksel ve psikososyal çevreden kaynaklanan stresörlerin anne-babalar tarafından algılanma düzeylerini belirlemek amacıyla, Miles, Funk ve Carlson tarafından 1993 yılında geliştirilmiştir.¹⁴ Beşli likert tarzındaki ölçek, anne ve babalara ölçekte yer alan her bir değişkenin yarattığı stres düzeyi sorularak cevaplandırması istenir. Bir puandan (stresli değil)'den beş puana (aşırı derecede stresli) kadar derecelendirme yapılmıştır. Ölçeğin ülkemizdeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Turan ve Başbakkal tarafından 2006 yılında yapılmıştır. Ölçek "Bebğin görünümü ve davranışları, Anne-Baba Rolü, Görüntüler ve Sesler" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmuştur. Ölçeğin puanı arttıkça stres düzeyinin arttığı şeklinde yorumlanmaktadır. Cronbach Alpha katsayısı; YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği 1. Değerlendirme sonucuna göre 0.89, 2.

değerlendirme sonucuna göre 0.90 olarak saptanmıştır.¹⁵ Bu araştırmada YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeğinin güvenilirlik katsayısı ise 0.938 olarak hesaplanmıştır.

Veri Analizi: Çalışmada elde edilen veriler SPSS 20.0 programında değerlendirilmiştir. Veri seti ± 3 basıklık ve çarpıklık değeri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.¹⁶ Kategorik ve sıralı değişkenlerde tanımlayıcı istatistiksel metodlar (frekans, ortalama, standart sapma, range) kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ile YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği toplam puanında normal dağılım gösteren kategorik değişkenlerde Bağımsız Gruplarda t testi normal dağılım göstermeyen değişkenlerde Main Whitney-U analizi kullanılmıştır. Sıralı veriler ile YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği toplam puanı ilişkisinin değerlendirilmesinde normal dağılım gösteren verilerde Pearson Rho

Korelasyon Analizi, dağılım normal olmadığında Spearman Rho Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Son aşamada YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği'ni yordayan değişkenlerin belirlenmesinde Lojistik Regresyon Analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'de ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri gösterilmiştir. Buna göre ebeveynlerin yaş ortalaması 26.85 ± 5.56 (min.18-maks.46)'dır. Ebeveynlerin %94.9'u kadın (n=224), %28'i ortaokul mezunu (n=66), %70.8'i çalışmıyor (n=167), %64.8' geliri giderine eşit (n=153) ve %42.8'inin yaşam yeri şehir merkezidir (n=101).

Tablo 1. Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Özellikler	$\bar{x} \pm SS$	Değer Aralığı
Yaş	26.85\pm5.56	18-46
Cinsiyet	n	%
Kadın	224	94.9
Erkek	10	4.2
Eğitim düzeyi		
1. Okur yazar değil	17	7.2
2. Okur yazar	7	3.0
3. İlkokul	32	13.6
4. Ortaokul	66	28.0
5. Lise	59	25.0
6. Üniversite	48	20.3
7. Lisansüstü	7	3.0
Çalışma durumu		
Çalışıyorum	65	27.5
Çalışmıyorum	167	70.8
Gelir düzeyi		
1. Gelir giderden az	44	18.6
2. Gelir gidere eşit	153	64.8
3. Gelir giderden fazla	33	14.0
Yaşam yeri		
1. Şehir	101	42.8
2. İlçe	41	17.4
3. Köy	92	39.0

Kısaltmalar: \bar{x} : Ortalama, SS: Standart Sapma.

Gebelik durumu ve bebeğe ilişkin özellikler Tablo-2'de gösterilmiştir. Buna göre annelerin %83.1'inde tıbbi hastalık öyküsü olmadığı (n=196), %96.6'sında infertilite öyküsü olmadığı (n=228), %79.7'inin gebelik

ya da doğum anında fiziksel bir sorun yaşamadığı (n=188), %64.4'ünün normal doğum ile doğum yaptığı (n=152) ve %58.5'inin ilk bebeği olmadığı (n=138) belirlenmiştir. Katılımcıların yenidoğan yoğun

bakım ünitesinde ortalama kalış günü sayısı 4.24±3.73 (min.1-maks.27)'dür. Bebeklerin %50.8'inin cinsiyeti kız (n=120) ve %49.2'sinde doğumsal bir anomali yoktur (n=212). Ortalama

doğum ağırlıkları 3056.96±571.608 (min.1400-maks.5000) gr, ortalama doğum haftası 37.81±3.32 (min.17-maks.42)'dir.

Tablo 2. Gebelik Durumu ve Bebeğe İlişkin Özellikler

Özellikler	n	%
Tıbbi hastalık öyküsü		
Evet	39	16.5
Hayır	196	83.1
İnfertilite öyküsü		
Evet	2	0.8
Hayır	228	96.6
Gebelik ya da doğum anında yaşanan herhangi fiziksel bir sorun varlığı		
Evet	45	19.1
Hayır	188	79.7
Doğum şekli		
Normal doğum	152	64.4
Sezaryen	81	34.3
İlk bebek olup/olmadığı		
Evet	98	41.5
Hayır	138	58.5
Bebeğin cinsiyeti		
Kız	120	50.8
Erkek	115	48.7
Bebekte anomali olma durumu		
Evet	18	7.6
Hayır	212	89.8
	$\bar{x}\pm SS$	Değer Aralığı
Hastanede kalma süresi (gün)	4.24±3.73	1-27
Doğum ağırlığı	3056.96±571.608	1400-5000
Doğum haftası	37.81±3.32	17-42

Kısaltmalar: \bar{x} : Ortalama, SS: Standart Sapma.

Tablo 3'de Ebeveynlerin YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları gösterilmiştir. Buna göre "Görüntü ve Sesler" 1.61±1.16 (min.1-maks.5), "Bebeğin

Görünümü ve Davranışları" 2.04±1.06 (min.1-maks.5), "Anne-Baba Rolü" 2.18±1.09 (min.1-maks.5) ve ölçeğin toplam puan ortalaması ise 2.01±0.96 (min.1-maks.5)'dir.

Tablo 3. Ebeveynlerin YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği Puan Ortalamaları

YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği	$\bar{x}\pm SS$	Medyan	Değer Aralığı
Görüntü ve sesler	1.61±1.16	1.66	1-5
Bebeğin görünümü ve davranışları	2.04±1.06	1.94	1-5
Anne-baba rolü	2.18±1.09	2.09	1-5
Toplam	2.01±0.96	1.97	1-5

Kısaltmalar: \bar{x} : Ortalama, SS: Standart Sapma.

Tablo-4'te tüm bağımsız değişkenler ile YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği ilişki analizleri sonuçları gösterilmiştir. Buna göre ebeveynlerin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, tıbbi hastalık ve infertilite öyküsü, gebelikte ya da

doğum sırasında yaşanan herhangi bir fiziksel sorun varlığı, doğum şekli, ilk bebek olma durumu, bebeğin cinsiyeti ve bebekte anomali varlığı ile YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel açıdan

anlamli bir fark ya da ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Ebeveynlerin eğitim düzeyi, çalışma durumu, yařadđđı yer, hastanede kalma süresi ve doğum haftası ile YYBÜ Anne Baba Stres  leği toplam puanı arasında istatistiksel

açıdan anlamli bir fark ya da ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Sonuçlara göre çalışan ebeveynlerde, eğitim düzeyi yükseldikçe, yaşam yeri kırsaldan kente gittikçe, hastanede kalma süresi arttığı ve doğum haftası düştükçe YYBÜ Anne Baba Stres  leği toplam puanı artmaktadır ($p<.05$, Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların  zellikleri ile YYBÜ Anne Baba Stres  leği Arasındaki İlişki

Ebeveyn �zellikleri	n	YYBÜ Anne Baba Stres �leği		
		$\bar{x}\pm Ss$	Median	p
Yaş	234	26.85 \pm 5.56		R:0.062/p=0.346
Cinsiyet				
Kadın	224		1.95	Z: -0.537/p=0.591
Erkek	10		2.10	
Eğitim düzeyi	236	4.33 \pm 1.45		R:0.138*/p=0.034
Çalışma durumu				
Çalışıyorum	65		2.17	Z: -2.009*/p=0.044
Çalışmıyorum	167		1.88	
Gelir düzeyi	230	1.95 \pm 0.57		R: 0.035/p=0.602
Yaşam yeri	234	2.04 \pm 0.90		R:0.175**/p=0.007
Gebelik ve sağlık durumuna ilişkin �zellikler				
Tıbbi hastalık �yk�s�				
Evet	39	2.27 \pm 1.06		t: 1.816/p=.079
Hayır	196	1.96 \pm 0.94		
İnfertilite �yk�s�				
Evet	2		2.04	Z: -0.155/p=.877
Hayır	228		1.99	
Gebelik ya da doğum anında yaşanan herhangi fiziksel bir sorun varlığı				
Evet	45	2.21 \pm 0.76		t: 1.923/p=.058
Hayır	188	1.95 \pm 1.0		
Doğum şekli				
Normal doğum	152	1.93 \pm 0.87		t: -1.627/p=0.106
Sezaryan	81	2.16 \pm 1.09		
İlk bebek olup/olmadđđı				
Evet	98	1.99 \pm 1.06		t: -0.244/p=.808
Hayır	138	2.02 \pm 0.89		
Hastanede kalma süresi (gün)				
		4.24 \pm 3.73		R:0.238/**/p=.000
Bebeğin �zellikleri				
Cinsiyeti				
Kız	120	1.98 \pm 0.92		t: -0.621/p=.535
Erkek	115	2.05 \pm 1.01		
Anomali varlığı				
Evet	18		2.06	Z: -0.448/.654
Hayır	212		1.92	
Doğum ağırlığı				
		3056.96 \pm 571.608		R:0.010/p=.881
Doğum haftası				
		37.81 \pm 3.32		R:-0.199/**/p=.000

Kısaltmalar: R: Korelasyon Katsayısı; Z: Main Whitney U Testi; t: Bağımsız Gruplarda t Testi , * $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Bağımlı değişkeni etkileyen faktörlerin belirlenmesi için oluşturulan lojistik regresyon modeli incelendiğinde; doğum haftasının YYBÜ Anne Baba Stresi için anlamli risk

faktör olduğu görülmektedir ($p <.05$) Modelde doğum haftasının olasılıklar oranı 0.792 (0.661-0.948)'dir. Model YYBÜ Anne Baba Stresi puanının %17'inin açıklamaktadır ($p <.05$).

Bebeğin doğum haftası düştükçe anne-babanın stres yaşama ihtimali 0.792 kat artmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği	β	p	OR(%95 GA)
Eğitim düzeyi	-0.182	.330	0.833 (0.578-1.202)
Çalışma durumu (1: çalışıyor; 0: Çalışmıyor) (Ref:1)	0.983	.053	2.674(0.987-7.240)
Yaşanılan Yer	0.460	.150	1.584 (0.847-2.965)
Hastanede kalma süresi	0.092	.141	1.097(0.970-1.240)
Doğum haftası	-0.234	.011*	0.792(0.661-0.948)
Nagelkerke R²= 0.174 Hosmer-Lemeshow = 0.803			

Kısaltmalar: OR: Odds ratio ile gösterilen olasılıklar oranı ve %95 güven aralığı, * $p < .05$

TARTIŞMA

Bir bebeğin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesine kabulü, ebeveynlerin psikososyal sıkıntı yaşamasına neden olabilecek beklenmedik bir olaydır.⁵ Bu bölümde araştırma bulguları literatür eşliğinde yorumlanarak tartışılmıştır. YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği toplam puan ortalaması 2.01±0.96'dır. Alt boyut puan ortalamaları incelendiğinden yüksekten düşüğe sırası ile "Anne Baba Rolü", "Bebeğin Görünümü ve Davranışları" ve "Görüntü ve Sesler" alt boyutu yer almaktadır.

En düşük stres düzeyinin "Görüntü ve Sesler" alt boyutunda olduğu dikkati çekmektedir. Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuç bazı ülkelerde yapılan çalışma sonuçları ile benzer özellik göstermektedir. Görüntü ve Sesler alt boyutu Nijerya'da 2.57±0.81, Brezilya'da 2.26, USA 2.37±0.81, Şili'de 2.70±0.77 ve Malezya'da 2.72±1.00 puan almış ve en düşük düzeyde stres alanı olarak belirlenmiştir.^{1,3,9,12,17,18} Çalışmamızın aksine Hindistan'da (1.98±0.83) en yüksek puanı alan alt boyuttur.¹⁹ Hindistan'da kullanılan ölçüm aracı mevcut çalışmada kullanılan ölçüm aracının dört boyutlu versiyonudur. Araştırmamızda ortaya çıkan sonuç sıralama olarak diğer ülkelerin çoğunluğu ile benzerlik göstermesine rağmen oran olarak da düşüktür. Bu sonuç çalışmaların gerçekleştiği yoğun bakım düzeylerinin farklı olması, ebeveynlerin yoğun bakıma ziyaret sayıları, çalışanların tutumu gibi diğer özelliklerden kaynaklanmış olabilir.

Mevcut çalışma sonuçlarına göre "Bebeğin Görünümü ve Davranışları" alt boyutu (2.04±1.06) puan ortalaması ikinci sırada yer almaktadır. Benzer şekilde Nijerya'da 2.92±0.86, Brezilya'da 2.83, USA 3.09±0.88, Şili'de 3.22±0.99, Hindistan 1.45±0.45 ve Malezya'da 3.02±1.04 puan olarak orta sırada stres faktörü olarak görülmüştür.^{1,3,9,12,17-20} Mevcut çalışma sonuçları bazı ülkelerin birçoğundan düşükken Hindistan'da yapılan çalışmadan ise yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre bebeğin görünümü ve davranışları ebeveyn stresini etkileyen bir faktör olarak dikkate alınmalıdır.

Mevcut çalışma sonuçlarına göre en yüksek stres düzeyini "Anne Baba Rolü" alt boyutu (2.18±1.09) oluşturmuştur. Benzer şekilde Nijerya'da 3.07±1.08, Brezilya'da 3.49, USA'de 3.25±0.99, Şili'de 3.23±0.92 ve Malezya'da 3.34±1.07 puan olarak en yüksek düzey stres faktörü olarak görülmüştür.^{1,3,9,12,17,18} Öte taraftan mevcut çalışma sonuçlarından farklı olarak Hindistan'da 1.76±0.54 puan belirlemiş ve bebeğin görünüm ve davranışları boyut ile birlikte orta sırada stres faktörü olarak belirlenmiştir.¹⁹ Mevcut çalışma sonuçları ülkelerin çoğunluğunun sonuçları ile uyumludur. Bu sonuçlar ebeveynlerin kendi rollerinin yüksek düzeyde stres kaynağı olarak algıladığını göstermektedir.

Mevcut çalışma sonuçlarına göre YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği toplam puan ortalaması 2.01±0.96'dır. Bu sonuç Nijerya'da

3.24±0.51, Brezilya'da 2.86, ABD 2.99±0.85, Şili'de 2.87±0.69, Hindistan 1.62±0.47 ve Malezya'da 3.03±0.90 puan aldıkları belirlenmiştir (7,10,15,18,3,17,16). Buna göre mevcut çalışma sonuçları Hindistan'dan yüksek ancak diğer ülkelerden daha düşüktür. Araştırmanın sonucunun farklı olmasının sebebi; katılımcıların %78.2'sinin yoğun bakımda beş gündür kalması, tıbbi tanı ve tedavisinin farklı olması, yoğun bakım düzeyinin farklı olması ve ebeveynlerin kültürel farklılıkları olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Mevcut çalışmada anne babanın stres düzeyini etkileyen değişkenleri belirlemek amacı ile öncelikle tüm bağımsız değişkenler YYBÜ Anne Baba Stres Ölçeği toplam puanı ile analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça, çalışan ebeveynlerde, yaşam yeri kırsaldan kentsele gittikçe, hastanede kalma süresi arttıkça ve doğum haftası azaldıkça ebeveynlerin stres düzeylerinin arttığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Anne babanın stres düzeyini etkileyen en güçlü bağımsız değişkeni belirlemek amacı ile anlamlı çıkan tüm bağımsız değişkenler lojistik regresyon analizi modeline dâhil edilmiştir. Doğum haftası değişkeninin YYBÜ Anne Baba Stresi için anlamlı risk etmeni olduğu belirlenmiştir. Doğum haftası YYBÜ Anne Baba Stresi puanının %17'inin açıklamaktadır ($p<0.05$). Bebeğin doğum haftası azaldıkça anne-babanın stres yaşama ihtimali 0.792 kat artmaktadır (Tablo 5).

Doğum haftası değişkenini irdeleyen çalışmalar incelendiğinde doğum haftası düştükçe ebeveyn stresinin arttığını belirten çalışmalar¹¹ olduğu gibi doğum haftası ve ebeveyn stresi arasında ilişki olmadığını vurgulayan çalışmalar da mevcuttur.^{3,10,18} Doğum haftası düştükçe bebeğin tıbbi bakım gereksinimleri artmakta, yaşamsal tehlike açısından daha fazla risk taşımaktadır. Bu gerçekten hareketle ebeveynlerin stres düzeyi için en güçlü risk faktörü düşük gebelik haftasında doğumu gerçekleştirmek olmaktadır. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde düşük gebelik haftasına sahip ebeveynler için yapılacak stres ile baş etme müdahaleleri, sonradan gelişebilecek ruhsal sorunların önlenmesinde koruyucu ve geliştirici olacaktır.

Sınırlılıklar: Mevcut çalışmanın bulguları genelleştirilemez. Çünkü veriler bir

coğrafi şehrin bir hastanesinden toplanmıştır. Ek olarak bu çalışmanın örnekleminde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden uygun örneklem kullanıldığı için tüm popülasyonu temsil etmemektedir. Bir diğer sınırlılık anketlerin öz bildirim dayalı alınmasıdır. Öz-bildirim anketleri psikolojik araştırmalar değerli bir yöntem olsa da, öznel önyargı potansiyeli mevcut olduğundan, bu tür anketlere tek başına güvenmek bir sınırlamadır. Araştırmada babaların çalışıyor olması, oteli sadece annelerin kullanıyor olması gibi nedenlerle baba katılımcı sayısının az olması da diğer bir sınırlılıktır. Çalışma sonuçları değerlendirilirken bu sınırlılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı:

Mevcut çalışmada YYBÜ'de yatan bebeklerin ebeveynlerinde stres düzeyini ortaya koymuş, en yüksek stres kaynak alanının "anne-baba rolü" olduğunu göstermiştir. Ebeveynlerin yaşadığı strese "düşük gebelik haftasının" yordayıcı bir faktör olduğu belirlenmiştir. YYBÜ'nde çalışan sağlık çalışanlarının, bunları azaltmak için bu stres kaynaklarının farkında olmaları önemlidir. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri ve konsültasyon liyezon psikiyatri hemşireliği için, ebeveynlerin stres düzeyi ve bu düzeyin etkileyen ebeveyn ve bebeğe dair özellikleri bilmek ebeveynlerin psikolojik iyi oluşunu yükseltmek için zamanında müdahalelerin geliştirilebilmesine yardımcı olabilir. Gelecek araştırmalarda bu araştırmada ele alınan bağımsız değişkenler dışındaki değişkenlere yer verilmesi, stres ile baş etme eğitimlerinin düşük doğum haftasına sahip bebeği olan ebeveynlere uygulanması, sonuçlarının değerlendirilmesi önerilmektedir.

* Araştırma 26-29 Kasım 2020 tarihleri arasında 1. Lisansüstü Hemşirelik Araştırmaları Sempozyumunda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

1. Busse M, Stromgren K, Thorngate L, Thomas KA. Parents' responses to stress in the neonatal intensive care unit. *Critical care nurse* 2013;33(4):52-59.
2. Chiejina EN, Ebenebe RC, Odira CC. Relationships between Stress Experienced by Parents of Hospitalized Infants in NICU and the Infants' Characteristics. *Int J Sci Res* 2012;3(7):1340-1344.

3. Palma EI, Von Wussow FK, Morales IB, Cifuentes J, Ambiado S. Stress in parents of newborns hospitalized in a neonatal intensive care unit. *Rev Chil Pediatr* 2017;88(3):332-339.
4. Gooding JS, Cooper LG, Blaine AI, Franck LS, Howse JL, Berns SD. Family support and family-centered care in the neonatal intensive care unit: origins, advances, impact. In *Seminars in perinatology* 2011;35(1):20-28.
5. Duaa Fayiz MAM. The impact of stressors on Jordanian patients with infants in Neonatal Intensive Care Unit Doctoral dissertation, University of Malaya. 2017.
6. Purathayil AV, Premala D. Assessment of maternal concerns, beliefs and infant attachment behaviour of mothers of pre term infants. *Indian J Cont Nsg Edn* 2019;20:111-116.
7. Uludağ A, Uludağ A, Ünlüoğlu İ. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen bebeklerin annelerinde stres oluşturan faktörler; stresle başa çıkmada birinci basamağın rolünün belirlenmesi. *Konuralp Tıp Dergisi* 2012;4(3):19-26.
8. Musabirema P, Brysiewicz P & Chipps J. Parents perceptions of stress in a neonatal intensive care unit in Rwanda. *Curationis* 2015;38(2):1-8.
9. Chiejina EN, Ebenebe RC, Odira CC, Okeke J, Orji I, Osuala E. At risk infants in nicu: parental stress related factors. *Ind J Sci Res and Tech* 2015;3(1):6-11.
10. Çekin B, Turan T. The stress levels of parents of premature infants and related factors in Nenoatal Intensive Care Units. *The Turkish Journal of Pediatrics* 2018;60:117-125.
11. Kawafha MM. Parental stress in the neonate intensive care unit and its association with parental and infant characteristics. *Journal of Neonatal Nursing* 2018;24(5):266-272.
12. Chiejina EN, Ebenebe RC. Hospitalized infants in NICU: Correlates of parental stress to NICU environment *International Journal of Latest Research in Science and Technology* 2014;3(4):72-77.
13. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 18th ed. Ankara: Pegem Yayınları; 2015.
14. Miles MS, Funk SG, Carlson J. Parental stressor scale: neonatal intensive care unit. *Ped. Nurs* 1993;42(3):148-152.
15. Turan T, Başbakkal Z. Study on Validity and Reliability of A Turkish Version of the Parental Stress Scale: Neonatal Intensive Care Unit. *Haccetepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006;32-42.
16. Shao AT. *Marketing research: An Aid to Decision Making*. Cincinnati, Ohio : South-Western/Thomson Learning, 2002.
17. Kegler JJ, Neves ET, Silva AMD, Jantsch LB, Bertoldo CDS, Silva JHD. Stress in parents of newborns in a Neonatal Intensive Care Unit. *Escola Anna Nery* 2019;23(1):e20180178.
18. Ong SL, Abdullah KL, Danaee M, Soh KL, Soh KG, Japar S. Stress and anxiety among mothers of premature infants in a Malaysian neonatal intensive care unit, *Journal of Reproductive and Infant Psychology* 2019;37(2):193-205.
19. Varma JR, Nimbalkar SM, Patel D, Phatak AG. The level and sources of stress in mothers of infants admitted in neonatal intensive care unit. *Indian Journal of Psychological Medicine* 2019;1(4):338-342.
20. Anna A, Erin M, Amir L. Stress levels and depressive symptoms in NICU mothers in the early postpartum period, *The Journal of MaternalFetal & Neonatal Medicine* 2014;27(17):1738-1743.